

Anställningsbarhet – en oklar självklarhet?

En analys av diskursen på Statsvetenskapliga institutionen,
Lunds universitet

Abstract

As one of the main objectives of the Bologna process, employability has become a central concept to consider for universities when designing higher education. Although the universities are required implementing employability, there is no defined meaning of what employability actually is which implies a significant autonomy for university teachers in how to interpret the concept and fill it with meaning. By discourse analysis and implementation theory, this thesis aims to further explore what is made out of a vague concept like employability at the Department of Political Science at Lund University. Since studying political science is not strictly aimed at certain professions the students face a multifaceted labour market, why implementing an already vague concept could be even more complex for university teachers.

The thesis concludes that employability is interpreted as generic skills, transmittable between different contexts and thus of more use in a multifaceted labour market. Preparing students for the labour market is nothing new; however a change can be seen since the Bologna process indicating further focus on this matter. An important part of the employability work is trying to elucidate measures already taken rather than new initiatives, as students do not always see what tools they get.

Nyckelord: employability, discourse, implementation theory, street level bureaucrats, Department of Political Science, Lund University, Bologna process, generic skills

Antal ord: 9 967

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Syfte och problemformulering	1
1.2	Avgränsning	2
1.3	Metod	2
1.4	Material	4
2	Teoretisk diskussion	6
2.1	Anställningsbarhet.....	6
2.2	Styrningsmodellen.....	7
2.3	Diskursteori	9
3	Analys	10
3.1	Generiska färdigheter lika med anställningsbarhet	10
3.2	Gamla tankar i ny kostym	13
3.3	Vikten av att synliggöra budskapet	17
3.4	Universitetet som arbetsförmedling?	20
4	Avslutning	23
4.1	Sammanfattning	23
4.2	Avslutande reflektion	24
4.3	Förslag till vidare forskning	25
5	Referenser	27
5.1	Primärmaterial	27
5.2	Sekundärmaterial.....	27
6	Appendix	29
6.1	Förteckning över intervjuer	29
6.2	Intervjuguider	29

1 Inledning

Relationen mellan högre utbildning och arbetsmarknad och hur dessa bör organiseras i förhållande till varandra är föremål för ständig diskussion. I och med Bolognaprocessen har diskussionen accentuerats ytterligare, och anställningsbarhet som ett av processens övergripande mål har blivit ett populärt och återkommande begrepp i dagens politiska diskussioner om arbetsmarknad och utbildning.

Med Bolognaprocessen har anställningsbarhet även blivit ett begrepp för universitet och högskolor att förhålla sig till, och 2007 beslutade Sverige i enighet med dessa riktlinjer om en ny utbildnings- och examensstruktur där svenska lärosäten får ett uttalat mål att implementera och främja anställningsbarhet bland sina studenter. Samtidigt blir anställningsbarhet ett inte helt okomplicerat begrepp att ha i beaktande då det alltigenom saknas en tydligt definierad innebörd av vad begreppet innebär och därmed hur det ska implementeras, vilket kan tyckas något paradoxalt.

1.1 Syfte och problemformulering

Då anställningsbarhet är ett begrepp som ges varierande innehåll i olika tider och kontexter blir frågan om vad det *är* i en definierande mening relativt ointressant (Berglund 2009:28). Ser man istället till vad föreställningar om anställningsbarhet *blir* och *gör* i olika sammanhang kan förståelsen för begreppet fördjupas och utvidgas (Ibid.) vilket är uppsatsens utgångspunkt.

Med Statsvetenskapliga institutionen på Lunds universitet som fallstudie syftar uppsatsen därför till att analysera diskursen kring anställningsbarhet hos lärarkollegiet då dessa ska skapa praxis av begreppet, och se till vilka tankegångar som återfinns och hur dessa materialiserar sig. Detta är intressant att utforska då institutionen genom direktiv ovanifrån är ålagd att implementera anställningsbarhet, samtidigt som direktiv för vad det egentligen innebär och hur det därmed ska tillämpas saknas vilket kan tyckas aningen motsägelsefullt men ger lärarkollegiet en stor handlingsfrihet. I skildrandet av lärarkollegiets diskurs ämnar uppsatsen även tillfoga reflektioner från diskursen bland studenter, då de utgör huvudsaklig målgrupp för arbetet med anställningsbarhet.

Syftet med uppsatsen är således att se till vad ett vagt begrepp som anställningsbarhet är och blir i denna kontext, med den primära frågeställningen:

Hur lyder och materialiserar sig anställningsbarhetsdiskursen på Statsvetenskapliga institutionen?

1.2 Avgränsning

Då diskursers gränser är flytande är det inte sällan en utmaning att avgränsa en diskurs i förhållande till andra, varför själva forskningsfrågan får agera gränssättare (Winther Jørgensen och Phillips 2000:137). Ur avgränsningssynpunkt undersöker uppsatsen således anställningsbarhetsdiskursen på Statsvetenskapliga institutionen vid Lunds universitet. Att undersöka diskursen kring anställningsbarhet blir särskilt angeläget just i en statsvetenskaplig kontext, då statsvetenskapliga studier inte är snävt inriktade mot något eller några yrken (Utbildningsbeskrivning Statsvetenskap 2010:2) utan en generalistutbildning som kan leda till en rad olika professioner (Badersten och Gustavsson 2010:144). Den traditionella bilden har varit att statsvetenskapliga studier främst förbereder för en yrkeskarriär inom offentlig förvaltning vilken måhända behöver uppdateras då arbetsmarknaden förändrats och fler statsvetare arbetar inom andra sektorer och typer av organisationer (Ibid.:146).

Anställningsbarhet är ett redan i utgångsläget vagt begrepp då det inte finns någon tydlig definition av dess innebörd, och då det i en statsvetenskaplig kontext dessutom saknas en tydlig yrkesbana att förbereda studenterna för torde det vara än mer komplext att från lärarhåll tydligt klargöra och implementera anställningsbarhet. Därav uppsatsens syfte, då det blir intressant och relevant att undersöka vad anställningsbarhet blir och gör i en kontext som saknar tydlig professionsinriktning och siktar mot en mångfacetterad arbetsmarknad.

Uppsatsens fokus är statsvetenskapliga studier i helhet, och inbegriper därmed all utbildning som bedrivs på Statsvetenskapliga institutionen oavsett om det är fristående kurs på olika nivåer eller program. Ur något perspektiv skulle man kunna antaga att anställningsbarheten ser olika ut mellan fristående kurs och program, men det är inte vad uppsatsen ämnar undersöka då dess fokus är just diskursen och hur man talar om anställningsbarhet och vad det därmed blir.

Uppsatsen syftar således inte till att deskriptivt beskriva institutionens praktiska arbete med anställningsbarhet, utan de praktiska uttryck diskursen tar sig kommer in som belysande exempel där det är adekvat. Det rör sig alltså inte heller om någon utvärdering av arbetet med anställningsbarhet på institutionen, men förhoppningen är att studien eventuellt kan tjänstgöra som underlag vid en sådan.

1.3 Metod

Med uppsatsens syfte, att identifiera diskursen om anställningsbarhet bland de som ska skapa praxis, blir diskursanalys den mest adekvata metoden. Diskurs kan beskrivas som ett bestämt sätt att tala om och förstå världen (Winther Jørgensen och Phillips 2000:7) och en diskursanalys arbetar med vad som sagts eller skrivits för att undersöka vilka mönster det finns i utsagorna och vilka sociala konsekvenser dessa får (Ibid.:28). Grundläggande i diskursanalysen är att språket inte anses ett neutralt instrument för kommunikation, utan istället för att återge en given verklighet bidrar till att forma den då sociala fenomen i hög grad konstitueras av språket (Bergström och Boréus 2005:326). Det går således inte att nå en neutral verklighet utanför diskursen, utan diskursen i sig är föremål för analysen.

Det finns olika perspektiv på diskursanalys och man skiljer på snäv och vid definition av diskurs, där den första enbart definierar diskurs som text i mening skrivet och talat språk (Ibid.:307). En vidare definition anser däremot alla sociala fenomen vara en del av diskursen (Ibid.:308), och med avstamp i detta perspektiv applicerar uppsatsen Laclau & Mouffes diskursteoretiska angreppssätt. Här ses inte bara muntliga och skriftliga utsagor utan alla sociala uttryck som artikulationer för diskursen (Winther Jørgensen och Phillips 2000:25), vilket överensstämmer med hur uppsatsen i sökandet efter hur anställningsbarhetsdiskursen lyder och materialiserar sig inte bara ser till text och tal utan även vilka sociala praktiker dessa resulterar i.

Laclau & Mouffe ser språket som ett teckensystem, där tecken saknar given betydelse och först i relation till andra tecken får innebörd genom att utesluta möjliga betydelser. När ett tecken fått en artikulerad innebörd går det istället under benämningen moment (Ibid.:32 f.). Ett sätt att rekonstruera diskurser på detta sätt är att utgå från en nodalpunkt, ett centralt tecken kring vilket andra tecken kretsar och får betydelse i relation till varpå mångtydighet blir till entydighet. Artikulationer är benämningen på alla sociala praktiker som konstruerar diskursen genom att tecken sätts i relation till varandra för att få mening, och därmed både etablerar betydelser och utesluter betydelsemöjligheter (Ibid.:33 ff.).

Det råder dock aldrig fullständig tillslutning av teckens innebörd då allting är kontingent (Ibid.:62), och flytande signifikanter är tecken särskilt öppna för olika betydelser (Ibid.:35). Diskurser blir således ingalunda slutna enheter, utan omformas ständigt i kamp med andra diskurser om att erhålla formuleringsprivilegium och uppnå hegemoni (Ibid.:13). Detta gör makt till ett centralt begrepp inom diskursanalys, i meningen att vinna tolkningsföreträde i betydelsebildning av tecken i språket. Att ha inflytande över betydelsebildningen är centralt då det får inverkan på maktförhållanden, och diskurser kan beskrivas som en kamp om meningsskapande och vad som får sägas av vem (Bergström och Boréus 2005:328).

Trots att betydelser är flytande inom diskursanalysen är de samtidigt inte fullkomligt ofixerade, då det sociala anses vara delvis bestämt konstruerat.

Diskurser präglas av tröghet genom en given strukturerad samhällelighet med en rad sociala inrättningar vi tar för givna (Winther Jørgensen och Phillips 2000:46). Konkreta situationer ger begränsade ramar för vilken identitet en individ kan anta och förväntningar tillknutet denna (Ibid.:48) vilket överensstämmer med de olika rollerna inom offentlig förvaltning som uppsatsen tar avstamp i. Lärarna är nödda att implementera de beslut som politiker fattar samtidigt som de har handlingsfrihet att bestämma innehållet, och uppsatsen syftar till att identifiera det hegemoniska viset att tala om anställningsbarhet och vilka uttryck detta tar sig.

Det metodologiska tillvägagångssättet för att urskilja centrala teman i diskursen är noggranna närläsningar av materialet då eftersökt innehåll kan ligga dolt under ytan (Esaiasson *et al* 2003:233), särskilt centralt i en diskursanalys som syftar till att komma åt både manifesta och latenta innebörder (Kvale 2009:191). Om det framkommer tydliga tankegångar och teman skulle studiens resultat kunna diskuteras i termer av giltighet även utanför Statsvetenskapliga institutionen i Lund. Det finns dock ingen hårddragen ambition att generalisera resultatet då generaliseringar utifrån enstaka fall kan betvivlas och kritiseras (Esaiasson *et al* 2003:176). Enskilda fall kan dock framhålla allmängiltiga aspekter som säger något väsentligt även om angränsande fall (Ibid.:178), och generaliseringar kring hur man resonerar gällande anställningsbarhet på större universitet och utbildningar som saknar tydlig professionsinriktning skulle då kunna säga något även om närliggande fall.

1.4 Material

Då uppsatsen syftar till att fånga anställningsbarhetsdiskursen är den företrädesvis intervjubaserad. Djuplodande samtalsintervjuer har genomförts med centrala aktörer på institutionen och spelats in och transkriberats för bästa uppfångningsförmåga. Vid sidan av intervjuer med studierektor och studievägledare, nyckelaktörer i arbetet med anställningsbarhet, valdes sex intervjupersoner ur lärarkollegiet som erbjuder god spridning i kön, ålder, forskningsinriktning samt verksam tid på institutionen. För en ytterligare dimension har även ett antal intervjuer genomförts med studenter på samtliga nivåer, både i form av gruppintervju och personliga intervjuer. Vissa av dessa studenter förmedlades av uppsatsens handledare, andra nåddes genom besök i klasser samt kontakt med institutionens uppsatsmentorer.

Man skiljer mellan respondent- och informantintervju där den första innefattar intervjuer med personer delaktiga i den studerade företeelsen (Holme *et al* 1991:104), i detta fall lärarkollegiet samt centrala aktörer involverade i implementeringsprocessen. Informantintervju innebär däremot personer som står utanför företeelsen men samtidigt påverkas av den (Ibid.), i uppsatsens fall studenterna som mottagare för anställningsbarhetsarbetet. De semistrukturerade intervjuerna har utgått från en huvudsaklig intervjuguide med öppna frågor där utrymme att följa upp eventuella sidospår lämnas (Gillham 2008:103). Samtliga

intervjuguiden har utarbetats från en gemensam mall som anpassats efter målgrupp, och inom målgruppen har samma frågor ställts till samtliga deltagare.

Svaren redovisas anonymt i uppsatsen, och av samma anledning publiceras inte heller intervjupersonernas namn då det gällande lärarkollegiet rör sig om ett litet sammanhang och de eventuellt skulle kunna identifieras. Ur diskurssynpunkt är det inte heller av relevans att identifiera enskilda personer då aktörers individuella identitet inte anses intressant (Bergström och Boréus 2005:328). Som nämnt valdes intervjupersoner ur lärarkollegiet med hänsyn till en viss spridning i underlaget, men det bör framhållas att ett representativt urval av undersökningsenheter inte är ett begrepp inom diskursanalys då det inte anses finnas någon neutral verklighet och därmed inga objektiva grupper som kan representera den (Winther Jørgensen och Phillips 2000:53). Det innebär att alla grupper är representativa för diskursen vilken är allestädes närvarande och genomsyrar alla praktiker.

Ytterligare material som legat till grund för uppsatsen är ett antal praktikrapporter, där studenter som genomfört praktik reflekterar över denna i relation till utbildningen. Ett tjugotal rapporter skrivna de senaste åren har analyserats i syfte att fånga upp studenternas tankar kring detta. Bortsett från intervjuer och praktikrapporter är annat material från institutionen givna studieobjekt för uppsatsens syfte. Här inbegrips bland annat kursplaner från olika tidpunkter, institutionens utbildningsbeskrivning samt utvärderingar av utbildningar. Jag har även fått tillgång till opublicerad information och interna handlingar som anteckningar från lärarmöten samt mötesprotokoll.

I akademiska arbeten är det centralt att reflektera över materials trovärdighet utifrån källkritiska principer. I en diskursanalys blir dock detta inte lika essentiellt då det som nämnt saknas en given verklighet, och diskursen i sig är föremål för analysen (Winther Jørgensen och Phillips 2000:28) vilken anses varken kunna undanhållas eller framhävas utifrån olika agendor.

Objektivitet är en fundamental princip vid vetenskapliga studier, särskilt värd att begrunda vid undersökning av något forskaren själv är delaktig i som i detta fall då uppsatsförfattaren studerar vid Statsvetenskapliga institutionen. Här anses föreliggande risk för förutfattade meningar och antaganden (Löfgren Martinsson 2008:130) varför författaren bör försöka sätta parentes kring sig själv och sin kunskap så att detta inte genomsyrar (Winther Jørgensen och Phillips 2000:28). Då uppsatsen inte syftar till att konkludera huruvida något är rätt, fel, sant eller falskt anser jag det dock inte föreliggande någon risk för bias utan betraktar det istället som en tillgång att ha en ingående förståelse för kontexten (Löfgren Martinsson 2008:130).

2 Teoretisk diskussion

Diskussionen inleds med en kortare reflektion över anställningsbarhet som begrepp. Därefter appliceras ett implementeringsteoretiskt perspektiv på Statsvetenskapliga institutionen och aktörerna inom uppsatsens ram, varpå en kort reflektion över diskursteori följer då detta som metod även inbegriper vissa teoretiska antaganden att ha i beaktande.

2.1 Anställningsbarhet

Genom Bologna-processen, den reform som sedan 1999 syftar till att harmonisera de högre utbildningssystemen i Europa, har anställningsbarhet blivit ett begrepp att förhålla sig till vid utformandet av högre utbildning (DS 2004:2). Som ett av reformens övergripande mål blir högskolor och universitet i regionen ålagda att främja anställningsbarhet hos sina studenter, samtidigt som anvisningar för hur det ska uppnås eller vad begreppet egentligen innebär är sparsamt skildrade (Löfgren Martinsson 2008:76).

I enlighet med Bologna-processen riktlinjer beslutade Sverige om en ny utbildnings- och examensstruktur 2007 där en viktig del av högre utbildnings uppgift är att främja anställningsbarhet. Anställningsbarhet beskrivs som *”att studenterna vid examen skall ha visat kompetens som gör att de kan fylla en funktion på arbetsmarknaden inom det område som utbildningen avser”* (Prop. 2004/05:162). Denna formulering kan tyckas relativt diffus, vilket lett till att begreppet fylls med olika innehåll beroende på när och var det används (Fejes och Berglund 2009:11) och således saknas en entydig och allmänt accepterad definition (RiR 2009:28). Temporära definitioner av begreppet anses kunna urskiljas inom avgränsade områden och tidsperioder samtidigt som dess betydelser så småningom kommer glida iväg åt annat håll (Berglund 2009:34), vilket konvergerar med uppsatsens diskursteoretiska perspektiv.

Trots sin otydliga innebörd framstår det att begreppet har med anställning och således arbetsmarknad att göra. Införandet av anställningsbarhetsmålet kan därmed tolkas som en tydligare koppling till arbetsmarknaden (Ibid.:28), och i betydelsen att sörja för att studenter får anställning efter avslutad utbildning kan detta tyckas positivt. Att relationen till arbetsmarknaden blir mer central inom högre utbildning tangerar dock en större ideologisk diskussion om relationen mellan utbildning och arbetsmarknad, där det råder olika åsikter om hur pass åtskilt de bör organiseras och i vilken utsträckning utbildnings funktion är att

förse arbetslivet med arbetskraft vid sidan av andra uppdrag (Melander 2006:115 ff.).

Denna klassiska diskussion har i takt med kunskapssamhällets framväxt och den allt större andelen högutbildade individer blivit allt intensivare (Löfgren Martinsson 2008:1). Vissa anser det idag finnas nya krav på universiteten som bryter mot den ideologiska grunden för universitetets framväxt, där ideal om kritisk och oberoende forskning kompletteras med entreprenöriella normer (Melander 2006:11) och universitetet i större utsträckning förväntas möta arbetsmarknadspolitiska behov (Ibid.:77). Beroende på perspektiv skulle anställningsbarhetsmålet kunna tolkas som en del av en sådan utveckling, då det kan tyckas accentuera arbetslivet inom universitetet på ett tydligare sätt. Uppsatsen har dock ingen ambition att positionera sig i denna diskussion, utan ämnar endast reflektera över sammanhanget i en större kontext.

2.2 Styrningsmodellen

Uppsatsens teoretiska ram tar avstamp i implementeringsteori och styrningsmodellen som skiljer mellan beslutsfatarrollen och verkställarrollen i det politiska livet (Sannerstedt 2001:20). Här fattar politiker beslut som förvaltningen därefter verkställer, vilket överensstämmer med uppsatsens fokus där målet om anställningsbarhet är beslutat centralt men ska implementeras lokalt. I detta ramverk finns olika kategorier av aktörer: politiker som fattar auktoritativa beslut för samhället, förvaltningen bestående av tjänstemän som ombesörjer dessa uppgifter, samt avnämare som påverkas av den offentliga verksamheten (Lundquist 1992:70).

Beslutsfattarens styrning av verkställaren kan ske medelst direkt styrning innehållande explicita instruktioner för verkställarens uppgifter, eller indirekt styrning där tydliga direktiv saknas men styrning sker implicit genom föreskrifter, resurstilldelning, organisering etc. (Sannerstedt 2001:20). Ytterligare en dimension av styrning är dess grad av precision. Styrningsmeddelanden kan vara mer eller mindre definierade, och precisionsnivån har stor inverkan på förvaltningens autonomi vid implementeringen (Lundquist 1992:81 f.). Då det i uppsatsens fall saknas en tydligt preciserad innebörd av anställningsbarhet från en högre nivå får förvaltningen handlingsfrihet att själv definiera begreppet och utforma arbetet därefter.

Utifrån graden av handlingsfrihet applicerar uppsatsen Michaels Lipskys teori om närbyråkrater, särskilt adekvat för politikområden innebärande professionellt arbete med människor (Sannerstedt 2001:26). I verkställandet av politikers beslut är närbyråkrater de tjänstemän som står i direkt kontakt med avnämarna i sitt dagliga arbete, exempelvis lärares relation till studenter genom undervisning. Närbyråkrater har professionell sakkompetens vilket politiker i regel saknar, och

då det anses legitimt att de som besitter områdeskompetensen ansvarar för verksamhetsinnehållet får närbyråkrater en betydande handlingsfrihet i sitt arbete (Ibid.:23). Därmed spelar de en avgörande roll i implementeringsprocessen där de samtidigt har direktkontakt med berörda målgrupper, och teorin anser närbyråkraternas inflytande så stort att det i själva verket blir de och inte beslutsfattande politiker som styr politiken. Konsekvenserna av beslut utgår alltså snarare från tillämparnas handlande på gräsrotsnivå än beslutsfattarnas avsikter ovanifrån (Ibid.:24 f.).

Applicerat på aktörerna inom uppsatsens ram så har målet om anställningsbarhet i och med Bologna-processen fattats på central nivå (Prop. 2004/05:162). Då förvaltningen förutsätts verkställa sina överordnades uppdrag (Lundquist 1992:14) åligger det lokal nivå i meningen landets universitet och högskolor att implementera beslutet. Grundläggande för regeringens styrning av lärosätena är högskolelagen (1992:1434) och högskoleförordningen (1993:100) där deras ansvar för att främja studenters anställningsbarhet stadgas även om en definition av begreppet dock saknas. Målstyrning som i fallet med anställningsbarhet är som synes en indirekt styrning med låg precisionsgrad (Lundquist 1992:82 f.), som endast anger riktlinjer för vad som ska uppnås av anledningen att verkställande förvaltning ska kunna anpassa innehållet till lokala förhållanden (Ibid.:123). Lokal nivå har således självbestämmande i utformningen av vad anställningsbarhet ska innebära, och lärarna i egenskap av närbyråkrater får handlingsfrihet i vad de vill förmedla i sin direktkontakt med studenterna.

Tesen att närbyråkrater formar politiken gäller främst innehållet då politiker alljämt formulerar dess förutsättningar genom exempelvis beslut om resurser och organisering (Sannerstedt 2001:23). I relation till beslutsfattande och verkställande kan man därmed skilja på formuleringsarenan, den nivå där politiken formuleras genom handlingsdokument, mål och regler samt realiseringsarenan där politiken sedan implementeras av verksamhetsansvariga närbyråkrater (Lindensjö och Lundgren 2000:173 ff.). Formuleringsarenans centralt uppställda mål uppfattas dock inte alltid vara realistiska, och följaktligen görs på lokal nivå tolkningar för att bättre stämma överens med den egna verksamheten (Ibid.).

Att politiker styr och förvaltningen verkställer i enighet därefter är i själva verket en idealbild som sällan speglar verkligheten. Implementeringsproblem är vanligt förekommande och innebär att politiska beslut inte genomförs som beslutsfattare avsett (Sannerstedt 2001:28). Styrning är inte sällan oprecis med oklara mål som lämnar utrymme för tolkningar där tjänstemän ibland står inför krav som är både vaga, obestämda och oförenliga (Ibid.:30 ff.). Genom handlingsfriheten är policyinitiativens utfall avhängigt tjänstemännens tolkningar och agerande i praktiken. Följaktligen påverkar tjänstemännens egenskaper styrningens resultat varför avvikelser kan ske av flera orsaker (Lundquist 1987:170 ff.): Styrningsåtgärder kan vara svårtolkade, och det finns risk att den som implementerar beslutet inte *förstår* beslutsfattarens intentioner. Tjänstemännen *kan* också ha problem att verkställa styrningen om han saknar

tillräckligt med resurser till sitt förfogande, som kunskap, tid eller inflytande. Det är heller inte självklart att tjänstemannen *vill* verkställa styrningen, då han kan finna den icke-önskvärd och därmed sakna motivation (Lundquist 1992:75 ff.).

Den styrde tjänstemannens egenskaper är intressant att reflektera över i uppsatsens fall. Att till fullo förstå vad som ska implementeras då en precisering saknas kan tyckas aningen paradoxalt. Utifrån detta är det således svårt att avgöra hurvida man har kunskap och resurser för implementeringen. Samtidigt kan målet om anställningsbarhet vara något som finnes icke-önskvärd, och en implementeringsvilja kan därmed saknas. Utifrån dessa oklarheter blir det därför intressant med en uppsats på temat.

2.3 Diskursteori

Då uppsatsens metodologiska angreppssätt är en diskursanalys ägnas detta en kort reflektion även i teoriavsnittet. Diskursanalys är inte bara en metod utan en teoretisk och metodisk helhet, som implicerar vissa teoretiska antaganden för att kunna användas som metod i empiriska undersökningar (Winther Jørgensen och Phillips 2000:10). Centralt i diskursanalysen är uppfattningen om att språket inte neutralt skildrar verkligheten utan även bidrar till att skapa den (Bergström och Boréus 2005:305) då sättet vi talar om saker och ting påverkar vår uppfattning. En förståelse för hur människor tänker om verkligheten nås därför genom att studera deras språkanvändning (Badersten och Gustavsson 2010:118), varför man genom att undersöka hur det talas om anställningsbarhet på institutionen kan se vad det därigenom blir.

Ett diskursteoretiskt perspektiv kan kombineras med andra teoretiska utgångspunkter och generera ett särskilt värde då olika perspektiv skapar insikt och förståelse (Winther Jørgensen och Phillips 2000:10), och kompletterar här uppsatsens implementeringsteoretiska ram. Att diskursanalys som metod inte tillhandahåller någon teori om enskilda människor eller grupper av människor i samhället lyfts ibland fram som en av dess svagheter (Bergström och Boréus 2005:351), och uppsatsen ämnar undkomma denna problematik med den teoretiska styrningsmodellen som komplement. Att diskurser trots sin kontingens samtidigt anses präglas av samhällsliga strukturer (Winther Jørgensen och Phillips 2000:46) blir applicerbart på styrningsmodellens ramverk av aktörer. Närbyråkraterna är ålagda att implementera politiska beslut men har betydande tolkningsföreträde då anställningsbarhetsbegreppet saknar en definierad innebörd, varför det blir särskilt intressant att studera vad detta är och blir i diskursen.

3 Analys

Enligt Mouffe & Laclaus teckensystem fokuserar analysen på ett antal centrala teman som framträder i och ger innehåll åt anställningsbarhetsdiskursen på Statsvetenskapliga institutionen. Då anställningsbarhet är det begrepp diskursen kretsar kring blir det diskursens nodalpunkt, men är på samma gång en flytande signifikant då det genom avsaknaden av definierad innebörd är synnerligen vagt och öppet för olika betydelser. Uppsatsen ämnar med nodalpunkten som utgångspunkt undersöka vilka teman som framträder i diskursen, vilka tecken som blir till moment och hur dessa artikulerar sig.

Analysen är uppbyggd kring diskursens mest framträdande teman som presenteras i varsitt kapitel. Ett kapitel ägnas även åt en kritisk reflektion över anställningsbarhetsbegreppet som sådant. I skildrandet av diskursen utgår uppsatsen främst från lärarkollegiet som närbyråkrater då de genom sin handlingsfrihet kan sägas ha tolkningsföreträde i vad anställningsbarhet blir och gör, och låter studenterna komma in som en reflektion vid adekvata tillfällen för att ytterligare illustrera diskursen.

3.1 Generiska färdigheter lika med anställningsbarhet

Avsaknaden av en tydlig definition av vad anställningsbarhet betyder öppnar upp för olika tolkningar, och hårddraget sett kan man generellt urskilja två perspektiv på begreppets innebörd. Det första perspektivet har en pragmatisk syn på anställningsbarhet som definierade och avgränsade färdigheter efterfrågade av arbetsmarknaden, som akademien ska ha i åtanke vid formandet av utbildning (Löfgren Martinsson 2008:47 ff.). I motsats till denna rationella syn finns en annan tolkning där anställningsbarhet istället ses som en uppsättning generiska färdigheter överförbara mellan olika kontexter (Ibid.:51). Betydelsen av generiska färdigheter framhålls allt oftare i högre utbildning och kan definieras som generella förmågor passliga i flera olika sammanhang, exempelvis förmåga att behandla kunskap och information, analytiskt och kritiskt tänkande, kommunikationsfärdigheter etc. (Hager, Holland & Beckett 2002).

Att anställningsbarhetsbegreppet är så vagt formulerat från central nivå ger lärarna i egenskap av närbyråkrater möjlighet att själva fylla begreppet med innehåll, och lärarkollegiet är här eniga i sin diskurs då begreppet genomgående beskrivs som generiska färdigheter. Då statsvetenskap är en generalistutbildning som kan kopplas till en mängd olika yrken (Badersten och Gustavsson 2010:144) blir detta än mer centralt, och anställningsbarhet definierat generiska färdigheter

applicerbara oavsett sakområde är återkommande genom samtalen med lärarkollegiet.

En lärare menar att "För mig är anställningsbarhet likställt med generiska färdigheter. En analytisk förmåga, kritiskt tänkande, kommunikativa färdigheter, den typen av generella kompetenser - snarare än att det handlar om specifika yrkeskompetenser." (Intervju 5). Detta bekräftas på andra håll: "Jag ser anställningsbarhet som ett antal generiska färdigheter som är till nytta när man ska ta steget ut på arbetsmarknaden. Jag tror att man här lär sig ett sätt att tänka, analysera och kommunicera, och det är det man sedan använder sig av när man går in i en yrkesroll." (Intervju 8). Även om inte det generiska nämns explicit, är det alltså återkommande. En lärare uttrycker sig: "I anställningsbarhet för mig ligger det att man ger studenterna verktyg, en kompetens de kan använda i en mängd olika yrkesroller... Att kunna sortera, problematisera och nå resultat, det är det som gör dem anställningsbara." (Intervju 4). Genom att definiera anställningsbarhet som generiska färdigheter har andra möjliga betydelser uteslutits, och vad som från början var ett tomt tecken har således fått en artikulerad innebörd och blivit till ett moment.

Betydelsen av generiska färdigheter återfinns även i studenternas diskurs, i sammanhanget avnämning som påverkas av institutionens arbete med anställningsbarhet. I praktikrapporterna återfinns reflektioner som "det jag upplevt mest nyttigt är den analytiska förmågan jag tränats till" samt "länken mellan praktik och utbildningen rör inte några specifika färdigheter, utan den teoretiska förståelse jag förvärvat", vilket en student sammanfattar som "det handlar kanske inte jättemycket om exakt vad vi lär oss, utan mer hur vi lär oss." (Studentintervju).

Att anställningsbarhet saknar en tydligt definierad innebörd upplevs av lärarkollegiet genomgående som positivt och en möjlighet snarare än ett hinder. En lärare menar att "Jag tror inte att vi är gynnade av mer definierade riktlinjer... det måste ju anpassas till verksamheten, och formuleras så det känns relevant för oss som ska arbeta med det." (Intervju 6). Sett ur ett styrningsperspektiv råder således stor frihet i vad man väljer att göra av begreppet, både avsett direktiv från central nivå men även inom arbetet på institutionen då lärarna som närbyråkrater har stor handlingsfrihet i det egna arbetet (Intervju 7). Studierektor som är ytterst ansvarig för arbetet med anställningsbarhet kan försöka uppmuntra och inspirera men det är slutligen upp till enskild lärare hur man väljer att förhålla sig till begreppet då "lärarna i stor utsträckning äger sina kurser" (Intervju 7). Med denna handlingsfrihet blir det tydligt hur närbyråkraternas egenskaper kan påverka styrningsutfallet, främst egenskaperna vilja och kunna, då det blir svårt att utröna huruvida styrningsbudskapet förstås på eftersökt vis då dess innebörd är så vag.

Metodologi i arbete lyfts fram som institutionens grundfilosofi (Intervju 3) och kan sammanfattas som att de metodologiska val en forskare gör styr undersökningen och har inverkan på resultatet (Badersten och Gustavsson 2010:91). Insyn i forskningsprocessen är därför centralt, och att forskaren är öppen med sina metodologiska överväganden för förståelse av hur resultatet nås

(Ibid.:48). En lärare beskriver det kortfattat som ”att förstå att metoden man använder får konsekvenser för resultatet. Som man frågar får man svar!” (Intervju 3). Konceptet ligger i linje med generiska färdigheter och framhålls av lärarkollegiet som ett tillvägagångssätt för att främja dessa (Intervju 1, 3, 5, samt 7), och blir exempel på en praktik som artikulerar diskursen. Det framträder även explicit i kurslitteratur som understryker att statsvetares kunskap om politik är förknippad med forskarens vetenskapsteoretiska utgångspunkter: ”Om våra studenter ska ha möjlighet att utvecklas till goda analytiker tror vi det är viktigt att detta tydligt synliggörs i utbildningen och att man som student redan från början får lära sig att tänka analytiskt.” (Badersten och Gustavsson 2010:10).

Denna förståelsebaserade ansats överensstämmer med synen på anställningsbarhet som bland annat en förmåga att kritiskt värdera det man ställs inför, grundat på vetenskaplig bas framtagen kunskap snarare än realia (Löfgren Martinsson 2008:51). En central person menar i linje med generiska färdigheter att ”realia är inte av så stor nytta på en föränderlig arbetsmarknad, det handlar mer om att utbilda studenterna i färdigheter som gör att man kan anpassa sig till rådande förutsättningar. Därav har vi mer vaga kunskapsmål än att studenter ska lära sig hela Lissabon-fördraget.” (Intervju 8).

I sin handlingsfrihet väljer närbyråkraterna således att inte betrakta substanskunskap som speciellt centralt, och även här råder enighet i lärarkollegiets diskurs. Man uttrycker att: ”Jag är övertygad om att bortser man från de som går vidare inom vårt ämne, så tror jag att man mycket sällan i sitt arbete förlitar sig på den typen av teoretisk kunskap vi lär ut.” (Intervju 7). Att detta blir extra angeläget då statsvetenskapliga studier saknar en tydlig yrkesbana understryks av en lärare med undervisningserfarenhet inom andra fakulteter: ”I statsvetenskap handlar det just om att processa kunskap mer än kunskapen i sig... ämneskunskapen är av mindre vikt.” (Intervju 6). En annan lärare framhåller angående avsaknaden av professionsinriktning att ”Vilken av alla branscher skulle vi undervisa i? Det går ju inte! Vi lär dem inte hur kommunhuset i Jokkmokk ser ut, skulle de bli anställda där så kan de gå och titta själva men vi kan inte lära ut det... Utbildningen handlar om andra ting på en annan nivå.” (Intervju 1). Vikten av generiska färdigheter framför substanskunskap reflekterar även studenter över i praktikrapporter uttryckt ”jag märkte att ämneskunskaper spelar mindre roll, det handlar mer om att ta till sig information och kunna föra denna vidare i förståelig och kortfattad form”. En annan student menar att ”studierna ger en generell förberedelse för arbetslivet, man får ändå lära sig det mesta man behöver på plats” (Studentintervju) vilket ju då skulle kunna vara exempelvis kommunhuset i Jokkmokk.

Hittills har åsikter från studenthåll som delar lärarkollegiets uppfattningar illustrerats. Det ska dock understrykas att diskursen bland studenterna är långt ifrån enig då där ryms fler uppfattningar och likaså kritiska synpunkter. Återkommande i den kritik studenterna riktar mot att utbildningen är att den kan kännas alltför abstrakt, avsaknaden av professionsinriktning kan skapa förvirring och oklarhet om vad utbildningen leder till och ”man saknar en praktisk

koppling.” (Praktikrapport). Alla ser inte heller fördelen med generiska färdigheter utan efterlyser istället mer substanskunskap. En student riktar efter praktiken kritik just mot ”universitetets stora brist i utlärande av grundläggande faktakunskap” (Praktikrapport). Här tycks syftet med generiska färdigheter och metodologi i arbete ha gått förbi, vilket inte nödvändigtvis bör belastas studenten själv utan skulle kunna tyda på att man från lärarkollegiets sida inte lyckats förmedla budskapet.

Vissa studenter ser det som en nackdel att utbildningen är så teoretisk och anser att ”utbildningen är en utmärkt språngbräda till forskning, men mindre förberedande inför annat praktiskt arbete.” (Praktikrapport). Att utbildningen upplevs alltför forskningsinriktad är en återkommande kritik från studenternas sida, då ”de flesta som läser statsvetenskap kommer som bekant inte att forska, därför bör inte utbildningen ha en så snäv inriktning på forskning.” (Studentintervju). Som svar på kritiken hänvisar en lärare just till generiska färdigheter och metodologi i arbete. ”Det är inte meningen att man ska forska, utan att man ska tänka som en forskare och det är själva värdet.” Läraren fortsätter: ”I stort sett menar jag att vi utbildar forskare även på grundnivå. Alla utbildas i forskning, sen blir det mer avancerat ju högre upp man kommer, men det gäller även på introduktionskurser. Att lära sig ta fram sanningen, det är ju målet.” (Intervju 1).

Denna diskrepans kan till viss del förklaras med att studenter kan tyckas ha svårt att se vilka redskap de får i utbildningen, vilket återkommer i en senare del av analysen. Att metodologi i arbete och generiska färdigheter är värdefulla verktyg i ett arbetsliv råder det förmodligen inga tvivel om med facit i hand, genom erfarenhet av praktiktjänstgöring eller att ha tagit klivet ut i arbetslivet. Att till fullo förstå och anamma detta under en utbildning som stundtals kan kännas abstrakt och generera tvivel om vad den resulterar i kan av förståeliga skäl nog vara svårare. Ett budskaps innehåll kan vara utomordentligt men förmedlas det inte tydligt nog finns det risk att dess värde går förbi oavsett innebörden, varför det i uppsatsens fall kan tyckas finnas en anledning att ytterligare tydliggöra och motivera värdet av arbetssättet då det tycks vara svårt för alla studenter att komma till insikt om det.

3.2 Gamla tankar i ny kostym

Med Bologna processen har anställningsbarhet blivit ett begrepp att förhålla sig till och verkställa (Berglund 2009:27). Idén att utbildning ska förbereda studenter för arbetsmarknaden är dock inte ny menar lärarkollegiet, även om det med Bologna processen fått ett nytt namn: ”Innehållet är ju inget nytt... jag tror inte det är någon tidigare som tänkt att det vore irrelevant huruvida studenter fick jobb eller inte.” (Intervju 2). Då studenter anställts efter avslutad utbildning också innan anställningsbarhetsbegreppet myntades bedrevs sålunda även tidigare en genomtänkt utbildning vilket sammanfattas ”vi har alltid utbildat studenter till en

arbetsmarknad, det är inte så att de blev anställningsbara just efter Bologna-processen.” (Intervju 8). Seniora lärare som varit med ett tag anser att ”Sådant här kommer hela tiden... nu är det anställningsbarhet, om fem år är det något nytt... det inte är första gången denna typ av diskussion dyker upp, universitetet har alltid varit utsatt för yttre påtryckningar.” (Intervju 1). En annan lärare framhåller: ”anställningsbarhet är ett begrepp som plötsligt florerar, lite vagt och politiskt korrekt kanske, det är väldigt viktigt utan att man egentligen vet vad det är... Det är som kejsarens nya kläder!” (Intervju 3).

Som visat har lärarkollegiet valt att förstå detta vaga begrepp som generiska färdigheter, en central tanke på institutionen även innan Bologna-processen. Även om idén i sig inte är ny kan dock en förändring skönjas i diskursen då lärarkollegiet menar att man nu tydligare kan adressera generiska färdigheter ur ett anställningsbarhetsperspektiv: ”Generellt är det inget nytt, men med hjälp av begreppet kan vi lättare synliggöra de delar av utbildningen som handlar om generiska kompetenser.” (Intervju 5). En annan lärare fortsätter: ”färdigheter som analytisk förmåga, att ta ansvar för eget lärande, uttrycka sig i tal och skrift... det har ju alltid varit viktigt! Men med Bologna-processen kom möjligheten att formulera det i termer av anställningsbarhet och signalera för studenterna att detta är viktiga mål i ljuset av vad som kommer efter universitetsstudier.” (Intervju 4).

Lärarnas handlingsfrihet i egenskap av närbyråkrater blir tydlig då alla inte tycks ha reflekterat över eller velat låta begreppet påverka sin lärargärning, varför diskursen inte tycks helt enig. En lärare framhäver: ”Sådant kan studierektor sitta och fundera över, jag har i varje fall inte låtit min undervisning påverkas av det. Sådant här tar de flesta universitetslärare med en nypa salt.” Läraren fortsätter: ”jag går inte runt och funderar på detta begrepp. Däremot tänker jag ofta på om studenterna är mogna att hantera svåra arbetssituationer, är de flexibla, kan de hantera korstryck... saker man måste kunna oavsett vad man kallar det. Jag tror alla lärare tänker på hur det går för studenterna, även om man inte gör det i termer av anställningsbarhet.” (Intervju 3). Detta är intressant ur diskurssynpunkt, då läraren menar sig inte reflektera över anställningsbarhet men samtidigt betonar vikten av generiska färdigheter vilket återkopplar till den allmänna tolkningen av begreppet. Ser man inte bara till yttrandets manifesta utan även latent innebär det på att tanken om hur studenterna ska klara sig i yrkeslivet inte är ny oavsett i vilken kostym man väljer att klä den.

Trots lärarkollegiets frihet att fylla begreppet med önskat innehåll har viss styrning från högre nivå inte kunnat undgå, som ändringen av lärandemål vilka idag adresserar anställningsbarhet i högre utsträckning som en direkt följd av Bologna-processen (Löfgren Martinsson 2008:44). När institutionen initierade arbetet med Bologna-processen tvingades man skriva om alla kursplaner för att tydliggöra hur man arbetar med anställningsbarhet (Intervju 7), en ytterst påtaglig förändring vid jämförelse av kursplaner från 1997 och 2007. Kursplanerna har samma grundstomme vilken lyder ”*Studenten ska förvärva kunskap och förståelse för kritisk granskning av statsvetenskapliga problemställningar, teorier, metoder*

och forskningsresultat.” Här slutar 1997 års kursplan samtidigt som ett nytt stycke adderats år 2007, baserat på mer löst formulerade mål då studenten efter genomgången kurs även ska *”kunna välja och använda relevanta redskap för att lösa tillhandahållna analytiska problem, sammanställa och förmedla resultat av en inlärningsprocess i såväl skriftlig som muntlig inom givna ramar, kunna ta ansvar för och planera sin egen arbets- och inlärningsprocess.”* De nya målen är inte explicit formulerade anställningsbarhet men en ny fokus på generiska färdigheter blir tydlig vilket inte återfinns i den äldre kursplanen.

I Lund som på andra ställen upplever studenter frustration över fokus på abstrakta teorier istället för den verklighet man förbereder sig för att möta (Lindberg 2009:39), och önskan om en tydligare yrkeslivsanknytning är återkommande. I praktikrapporter klagar studenter över brist på koppling till arbetsmarknaden då *”utbildningen känns mer eller mindre skild från arbetslivet”* och *”universitetet är för mycket av en skyddad verkstad”*. En student menar att *”Det är alldeles för lite prat om arbetsmarknaden och vad man kan göra i framtiden... Man kan ju jobba på så många fler ställen än inom offentlig sektor men det lyfts inte riktigt fram.”* (Studentintervju). Detta återkopplar till en förändrad arbetsmarknad, där statsvetare i större utsträckning arbetar inom andra arbetsplatser än offentlig förvaltning (Badersten och Gustavsson 2010:146) vilket enligt studenten skulle behöva uppmärksammas ytterligare.

En annan förändring relaterad arbetsmarknaden är att allt fler idag träder in i den svenska högskolan, till skillnad från tidigare då det fanns färre akademiker och utträdet på arbetsmarknaden antagligen var en mer eller mindre positiv upplevelse (Löfgren Martinsson 2008:58). Dagens situation innebär förmodligen ökad konkurrens och en större osäkerhet för nyblivna akademiker, och efterfrågan av ytterligare yrkeslivsanknytning i studenternas diskurs skulle kunna tolkas som en önskan om tydligare anställningsbarhet, om man väljer använda det begreppet. Detta är nödvändigtvis ingen effekt av Bologna-processen, men får man som student ett explicit ord som anställningsbarhet i handen är det förmodligen lättare att artikulera sina krav.

Behov av en tydligare yrkeslivsanknytning tas även upp på håll i lärarkollegiet, då vissa menar att man inte alltid tillgodosett detta utan *”suttit i ett akademiskt elfenbenstorn och inte brytt oss tillräckligt mycket om vad som händer efter vår utbildning.”* (Intervju 7). Generiska färdigheter och metodologi i arbete ska inte stryka på foten, utan man kan införa en yrkeslivsdimension som tydligare visar hur man har nytta av det akademiska i arbetslivet vilket en central person sammanfattar *”Vi ska inte kasta ut babyen med badvattnet, men inse att vi i första hand inte utbildar forskare utan statsvetare som har nytta av tankesättet men inte kommer bedriva forskning i akademisk mening.”* (Ibid).

De flesta i lärarkollegiet anser att Bologna-processen inneburit en påtagligare yrkeslivsanknytning. Institutionen tänker mer i termer av anställningsbarhet och försöker *”på många olika sätt lyfta fram det här”* (Ibid.) varav ett sätt är att skapa fler kontaktytor gentemot arbetslivet som en reaktion på studentkritiken. Praktikerinslag i utbildningen har fått en mer framträdande roll, där man bjuder in

gästföreläsare från yrkeslivet eller åker på studiebesök. Praktikerinslagen är inget nytt men har idag fått ökat utrymme, ”både i större utsträckning och på flera kurser” (Intervju 8) och resurser avsätts numera för detta till skillnad från tidigare då man inte hade någon policy att ge ersättning (Ibid.).

Ett annat inslag för att främja anställningsbarhet genom yrkeslivsanknytning är den alumniverksamhet som nyligen startats upp. Detta nätverk samlar tidigare studenter både som kontaktskapande funktion och som återkoppling på vad alumnerna i efterhand anser sig ha nytta av i utbildningen, för att kunna visa denna koppling för dagens studenter. En satsning ska göras för att hitta kontinuitet i detta nya inslag, då alumniverksamheten anses vara en strategisk resurs som kan nyttjas för att påvisa anställningsbarhet för studenter (Ibid.). Lärarkollegiet är genomgående positiva och menar alumninätverket visar på att ”studenter härifrån når ganska långt, det är inte bara tomt prat” (Intervju 4) samt att ”de kontakter man skaffar sig här är viktiga i yrkeslivet, både från studiekamrater och genom alumniverksamheten, vilket ju är en slags anställningsbarhet” (Intervju 5). Detta är intressant att reflektera över, då det idag kan tyckas råda en allmän uppfattning om vikten av kontakter och personnätverk för att få jobb. Att ha de rätta kontakterna blir således en annan innebörd av anställningsbarhet än vad som diskuterats hittills, där ”know who” tycks vara viktigare än ”know how” och personliga egenskaper och färdigheter.

Värdet av alumniverksamheter är dokumenterat sedan tidigare, speciellt inom utbildningar där studenter möter en mångfacetterad arbetsmarknad (Torper 2002:6) som på Statsvetenskapliga institutionen, och anses ett viktigt verktyg för att ge studenter inblick i vad utbildningen leder till (Rapport 2006:17 R). Detta i kombination med att man på institutionen betonar att ”alumniverksamhet är något varje utbildning med självaktning bör ha” (Intervju 7) skapar undran om varför det då genomförs först 2010. Man erkänner att detta haltat (Utveckling 2009/10) men ingen tycks kunna förklara varför förutom att det inte var en prioriterad fråga men nu är ”det verkligen på tiden” (Intervju 8).

Även kurslitteraturen gör idag tydligare koppling till vad som sker efter utbildningen. 2010 kom en ny introduktion till ämnet, *Vad är statsvetenskap?* (Badersten och Gustavsson 2010) som till skillnad från föregångarna artikulerar detta, vilket man menar är nytt i sitt slag: ”En lärobok i statsvetenskap där man överhuvudtaget skriver ett avsnitt om den färdiga statsvetaren har inte har funnits tidigare.” (Intervju 7).

Ytterligare en ny arbetsform inom ramen för anställningsbarhet är den autentisering av examinationsformer som inletts, vilket handlar om att genom varierande examinationsformer simulera situationer som tydligare anknyter till yrkeslivet. En lärare framhåller att ”autentisering är något nytt för oss... vi tränar samma typ av färdigheter som tidigare men på ett sätt som blir tydligt kopplat till det yrkesliv som väntar.” (Intervju 5).

Trots att anställningsbarhet inte sägs vara nytt i meningen att studenter ska få jobb efter avslutad utbildning framträder en tydligare yrkeslivsanknytning med initiativen ovan, som exemplifierar hur närbyråkraterna söker implementera anställningsbarhet utifrån sin förståelse av begreppet. Praktikerinslag, alumniverksamhet och autentisering av examinationsformer blir artikuleringar för en mer accentuerad yrkeslivsanknytning som en central del i diskursen, varpå ännu ett tecken blivit till moment.

3.3 Vikten av att synliggöra budskapet

Vikten av att synliggöra anställningsbarhetsarbetet är återkommande i lärarkollegiets diskurs. Många lärare menar att studenterna kan ha svårt att se vilka verktyg och färdigheter de får, vilket pekar på ett behov av att tydligare kommunicera det man redan gör i termer av anställningsbarhet hellre än att vidta ytterligare konkreta åtgärder. *”Detta handlar snarare om medvetenhet om och kommunikation av professionella färdigheter än om avsaknad av relevant innehåll”* (Utveckling 2009/10) varför man ytterligare bör tydliggöra för studenterna de kompetenser utbildningen syftar till att utveckla vilket sammanfattas *”med andra ord behöver våra arbetssätt och dess mervärde synliggöras”* (Ibid.).

Som visat har en tydligare yrkeslivsanknytning skett då fler konkreta åtgärder tas. Abstrakta åtgärder i anställningsbarhetssyfte kan dock som nämnt vara svårt för studenter att se nyttan av då de ofta vill ha mer applicerbara verktyg (Lindberg 2009:40), och i lärarkollegiets diskurs framträder en självkritik om att man ytterligare bör synliggöra värdet av generiska färdigheter förmedlat genom metodologi i arbete. En lärare menar att dessa färdigheter *”inte alltid är helt enkla att sätta fingret på”* men påpekar att *”vi måste bli bättre på att diskutera vad man tränar och varför så studenterna ser hur det är användbart sen... min upplevelse är att det inte är så tydligt för studenterna idag.”* (Intervju 4). En central person framhåller att *”Det står i Högskoleförordningen att kursplaner ska skrivas så det för arbetsgivare framstår vad en student lär sig men jag tycker det är lika viktigt att även studenten förstår lärandemålen, varför institutionen satt upp målen och vad det är vi tränar på.”* (Intervju 8). Då synliggörande är ett centralt och återkommande begrepp blir det ännu ett moment i diskursen, då en del i hur närbyråkraterna väljer att se på anställningsbarhet och vad det därigenom blir slås fast.

Ett tydligare synliggörande efterfrågas även från studenthåll: *”det skulle vara värdefullt att bli sporrade i hur man kommunicerar vad man som samhällsvetare är bra på. Har man fått hjälp att reflektera över de färdigheter man får är man bättre förberedd när man ska söka arbete.”* (Praktikrapport). Samtidigt finns även studenter som ser värdet av både generiska färdigheter samt lärarnas försök att kommunicera dessa, varför studentdiskursen inte är igenom enig. Ser man till

studenternas förståelse av redskapen de får tycks detta generellt bli klarare ju längre man kommer i utbildningen. De allra flesta praktikrapporter betonar de generiska färdigheter som förvärvats i studierna, vilket även framhålls av seniora studenter vid intervjuer. Vid samtal med studenter på lägre nivåer finns däremot en större osäkerhet på vad utbildningen ger och leder till (Studentintervjuer). En förklaring till detta kan vara att ju längre man kommer i utbildningen, desto mer insocialiserad blir man i miljön och får en ökad insikt i arbetssättet som då kan förstås i termer av att det kan vara till nytta i arbetslivet.

Relaterat till detta betonas att *”en del av problemet handlar om vilka förväntningar studenterna har när de påbörjar sina utbildningar. Mot den bakgrunden blir det viktigt att tidigt visa vad utbildningen ger för färdigheter”* (Utveckling 2009/10) vilket kan förstås som en del i ökat synliggörande. Det blir väsentligt att *”klargöra för studenter att vad de uppfattar som forskningsförberedande även kan vara till nytta i arbetslivet”* (Rapport 2006:17 R) vilket återkopplar till syftet med metodologi i arbete. En student menar att *”lärarna har inte riktigt gått igenom vad vi kommer jobba med, det handlar mer om hur man forskar om politik”* (Studentintervju) varpå diskrepansen mellan förväntning och utbildning blir tydlig. Studenten tycks uppfatta fokuset på forskning som något ovidkommande, men som påvisat syftar studiet av politik och metodologi i arbete just till att ge generiska färdigheter överförbara mellan ett flertal yrken, då statsvetenskap saknar en tydlig professionsinriktning.

Det finns fler exempel på hur studenter talar om men samtidigt förbiser generiska färdigheter. En student uttrycker tvivel om vad utbildningen leder till, *”Vilka redskap har jag som jag skulle kunna använda i ett arbete mer än att bearbeta texter, skriva och analysera?”* (Studentintervju), vilket kan tyckas aningen paradoxalt då studenten lyfter fram en väsentlig del av de generiska färdigheter institutionen försöker förmedla utan att anse dem någon större tillgång.

Efter ett par terminers studier prövar en del studenter sina kunskaper i empiriskt sammanhang genom en termins praktiktjänstgöring, där de flesta ser en tydlig koppling till studierna och värdet av generiska färdigheter. Så är dock inte alltid fallet, en central person i praktiksammanhang framhåller att en diskrepans mellan vad studenterna upplever sig förvärva inom utbildningen och på praktiken ibland kan skönjas. *”På praktiken börjar de diskutera direkt i kunskapsrelaterade termer: nu vet jag hur det är att jobba på en förvaltning osv. Det är ju inte det vi anser viktigt att lära ut... men vissa upplever att utbildningen absolut inte har någon yrkeslivsanknytning utan att det är på praktiken man lär sig hur det fungerar.”* (Intervju 8).

I de praktikrapporter som utgör en del av uppsatsens material framträder diskrepansen. En student pekar på sina brister gällande praktikens sakfrågor, vilket föranleder uttalandet *”jag kan inte påstå att studierna på ett konkret sätt förberett mig för praktiken.”* En annan student anser att kunskaperna från studierna *”varit tämligen oanvändbara i det dagliga arbetet.”* Studenten menar att det han lärt sig, och exemplifierar med uppsatsskrivning och bearbetning av stora

mängder litteratur, är ”kunskaper av ett mycket litet värde i yrken utanför den akademiska värden”. Det är intressant att studenten för på tal just vad som anses utveckla generiska färdigheter utan att se något värde i detta.

I exemplen ovan framträder en tydlig diskrepans, där en vital del i lärarkollegiets diskurs inte alls återfinns bland studenterna. Måhända har budskapet gått förlorat på vägen men att vissa studenter tycks ha svårt att se vikten av det generiska står klart, vilket bekräftar behovet att ytterligare synliggöra vad som tränas och nyttan av dessa färdigheter.

Att göra studenterna medvetna om vilka färdigheter de förvärvar kan relateras till en slags empowerment i anställningsbarhetssyfte (Löfgren Martinsson 2008:54). Empowerment syftar till att stärka mindre privilegierade grupper (Ibid.), vilket något hårddraget kan appliceras på studenternas funktion i uppsatsens teoretiska styrningsmodell. Som avnämare är studenterna mottagare för arbetet med anställningsbarhet utan att kunna påverka det i större utsträckning, och kan därmed anses en mindre privilegierad grupp som genom empowerment och ökat synliggörande av de färdigheter som förmedlas uppmuntras se sin anställningsbarhet.

Det finns olika konstruktioner av empowerment, och tolkat som motivation får det här relevans i meningen att synliggörandet av färdigheter ska uppmuntra studenterna till att utveckla och uppfatta sin kompetens samt handlingsförmåga (Ibid.:55) och därigenom anställningsbarhet. Denna process är knuten till ingripanden i den omgivande kontexten (Ibid.), vilket ger en tydlig koppling till lärarnas roll i synliggörandet av färdigheter i egenskap av närbyråkrater. En central person lyfter fram vikten av att uppmuntra studenter: ”Ibland möter man studenter med fantastiska erfarenheter: de har gjort praktik, de engagerar sig som volontärer... som kommer hit och säger ’men jag har ju bara...’, då undrar jag vad vi missat! Att få studenten att tro så om sig själv... så ibland handlar det väldigt mycket om att lyfta upp studenter och hjälpa dem inse sin egen förmåga.” (Intervju 8).

Detta är även en av tankarna bakom åtgärder som alumniverksamhet och praktikerinslag, ”att ta hit förebilder får förhoppningsvis studenterna att förstå vilka möjligheter de har när de kommer ut i arbetslivet” (Intervju 4) genom vilket dessa inslag kan bidra till att motivera studenterna.

Ett sätt att öka sammanhang mellan utbildning och arbetsliv är genom praktiktjänstgöring (Rapport 2006:17 R), vilket de flesta studenter efteråt är nöjda med. Praktiken beskrivs i flera praktikrapporter som en bekräftelse på att man fungerar i arbetslivet och en central person menar sig se att ”studenter kommer tillbaka från praktiken med större självkänsla och självförtroende än tidigare” (Intervju 8) vilket kan relateras till en slags empowerment. För studenter tycks således praktik vara betydelsefullt, en uppfattning som skiljer sig från diskursen i lärarkollegiet där endast någon enstaka nämner praktik på tal om vad som kan öka anställningsbarhet, och då främst ur en kontaktskapande funktion. Man anser istället att ”studenterna överdriver dess betydelse” (Intervju 7) och uttrycker

tveksamhet över huruvida praktik alls hör hemma inom akademien: ”praktik får man ju hela livet... jag tycker det är bättre att ägna kraften åt studierna.” (Intervju 3).

Den autentisering av examinationsformer som inletts är ett led i synliggörandet av vad som tränas, och blir en artikulation av detta som en central del i anställningsbarhetsdiskursen. Autentiseringen beskrivs av en lärare som ”mer verklighetsförankrat, kortare tidsramar och inte det här mångordiga... Att läsa faktiska policydokument och inte bara akademisk litteratur, och på så sätt jobba mer praktiskt.” (Intervju 4). Genom att se bortom den traditionella hemtentamen försöker man istället efterlikna yrkessituationer studenterna i framtiden kommer möta (Utveckling 2009/10), bland annat genom att variera tiden för inlämningsuppgifter då man betonar ”att alltid skriva hemtentamen som lämnas in på fem dagar, det är inte en sådan verklighet studenterna möter i arbetslivet.” (Intervju 8).

Att lärande fördjupas när man närmar sig ett ämne på olika sätt (Badersten och Gustavsson 2010:137) försöker man på institutionen tillgodogöra studenterna genom att arbeta i varierande former, som posterförfärdigande, muntliga framställningar, pm, debatter, powerpoint etc. (Utveckling 2009/10). Att nyttan av varierade arbetssätt kan behöva synliggöras ytterligare för studenterna påpekas av en lärare, som exemplifierar med ett tillfälle då hennes studenter ifrågasatte anledningen till att göra en poster istället för att skriva hemtentamen. ”Jag svarade att tror ni man alltid skriver 10-15 sidor i arbetslivet, och först då hajade de till.” (Intervju 6).

Trots enigheten om ytterligare synliggörande tycks det svårt att finna tillvägagångssätt för hur då man talar mer om vikten av det än på vilket sätt det konkret ska ske. Autentisering och det mer vaga empowerment kan vara en del, men faktum kvarstår att det till syvende och sist ligger på den enskilde studenten att ta in de färdigheter som tränas. Som nämnt tycks det vara lättare att tillgodogöra sig detta en bit in i studierna vilket understryker vikten av den egna erfarenhetens roll för förståelse och förhållningssätt, något som varken kan förmedlas genom undervisning eller påskyndas.

3.4 Universitetet som arbetsförmedling?

För att diskursanalytiskt förstå ett politiskt budskap bör man även reflektera över dess omgivande sammanhang (Badersten och Gustavsson 2010:120). Anställningsbarhet är ett politiskt och ideologiskt laddat begrepp (Berglund 2009:28), och att skriva en uppsats på temat utan en kritisk reflektion över det och dess kontext skulle vara alltför onyanserat. Denna del problematiserar kortfattat begreppet i allmänhet och lärarkollegiets syn i synnerhet, då de i egenskap av närbyråkrater ska förhålla sig till och förmedla budskapet till studenterna.

Att universiteten ska främja anställningsbarhet är beslut fattat på högre förvaltningsnivå och således ett faktum för universitetets närbyråkrater att förhålla sig. Många inom akademien är dock kritiska mot anställningsbarhet som ett mål inom högre utbildning (Lindberg 2009:40), på olika grunder. Som nämnt saknar begreppet en fastställd innebörd, men tankar som pekar på att universitetet i större utsträckning ska ta arbetsmarknadens behov i åtanke kan skönjas. Detta har mötts av skepticism då många universitetslärare menar att deras uppdrag främst är ett annat (Bennet *et al* 2000:7), och uttrycks på institutionen som ”att göra universiteten till någon arbetsförmedling tror jag är fullkomligt meningslöst” (Intervju 1). Ökad hänsyn till arbetsmarknadens behov motiveras med att då ett av huvudsyftena med högre utbildning är att förbereda studenter för arbetslivet har arbetsgivare intresse i utbildningens innehåll och utformning (Bennett *et al* 2000:6). På Statsvetenskapliga institutionen ser man istället en fara i att anpassa utbildningen efter omgivningens krav och anser att ”det blir alldeles fyrkantigt om våra föreställningar om vad ett yrkesliv innebär leder oss till att omdefiniera våra akademiska uppgifter.” (Intervju 3). Man menar att ”vi måste förankra det vi gör i en övergripande tro på vår roll i samhället, den förändras ju inte för att arbetsmarknaden gör det” (Intervju 2) samt att ”universitetet är ingen vindflöjel, vi ska hålla fast vid det vi är bra på och ge de redskapen till studenterna. Det är ju inget som blir omodernt.” (Intervju 4).

En lärare menar bestämt att det inte finns några förändrade behov i omgivningen som påverkar universitetets uppdrag och det vetenskapliga förhållningssättet: ”Antingen är idealet om att jaga efter sanningen korrekt eller så är det inte korrekt... och då tycker jag istället att man ska lägga ned universitetet.” (Intervju 1). Detta återkopplar till diskursers kamp om meningsskapande, där olika identiteter och motstridiga krav i samma terräng skapar motsättningar (Winther Jørgensen och Phillips 2000:54 ff.). Ovan är tydligt hur en värdekollision upplevs och anställningsbarhet i denna mening blir ett hot mot akademins ideal om intellektuell frihet och kritiskt tänkande, och uttrycks i affektion som ”ett påfund som prackas på universitetet” (Intervju 1). Närbyråkrater står ibland inför krav de upplever oförenliga (Sannerstedt 2001:30 ff.) och här torde föreligga problem med implementeringsviljan när man så starkt motsätter sig innehållet.

En förskjutning av innehållet i anställningsbarhetsbegreppet har skett, från ett tidigare sysselsättningsperspektiv vilket nu övergått i ett individperspektiv med ökat ansvariggörande av individen själv och kan ses som en del av en utveckling mot ett ökat nyliberalt samhälle (Berglund 2009:36). En lärare är djupt kritisk och anser att ”Det ekonomistiska tänkandet tycker jag inte alls har med universitet att göra... det är en fara att försöka göra universitetet till någon slags butik, att reducera det till en marknadsekonomisk produkt.” (Intervju 1). En annan menar att bildningsidealet i denna anda får stå tillbaka till förmån för samhällsekonomiska aspekter på högre utbildnings funktion: ”Jag tror det finns en föreställning om att det försiggår saker i universitetsvärlden som inte bidrar till att

öka tillväxten och därmed saknar samhällsnytta, och då ifrågasätts utifrån begrepp som anställningsbarhet.” (Intervju 2).

Det ökade ansvariggörandet av individen väcker reaktioner, och man reflekterar över att strukturella faktorer som genus och etnicitet isåfall kan påverka anställningsbarheten, ”när man tänker på vad som faktiskt avgör huruvida folk får en anställning eller inte kommer ju en del värderingar som känns mindre schyssta.” (Intervju 2). När egenskaper för en anställningsbar individ identifieras och konstrueras diskursivt, skapas samtidigt dess motsats då identiteter formas genom att ställas mot något annat (Bergström och Boréus 2005:326 ff.). Hårddraget sett skulle anställningsbarhetsbegreppet då kunna användas som en individualisering av orsaker till arbetslöshet (Berglund 2009:36), som då kan förklaras med att arbetslösa individer inte tagit personligt ansvar för sin bristande anställningsbarhet och strukturella faktorer som kan inverka diskriminerande negligeras.

Diskursen i lärarkollegiets diskurs är dock inte helt enhetlig, då andra varken är kritiska till begreppet i sig eller problematiserar relationen mellan universitetet och omvärlden. En lärare formulerar sig: ”Jag tycker inte man behöver sänka de vetenskapliga kraven för att man arbetar med anställningsbarhet. Arbetsmarknaden ska inte styra vad vi lär ut till studenterna, däremot kan universitetet inte vara fristående från verkligheten. Vi ska inte bara utbilda folk för akademien utan också folk som kan fungera ute i samhället. Så jag tycker helt klart man ska kunna ställa krav på anställningsbarhet, men sen finns det såklart gränser.” (Intervju 6). Tanken att så länge begreppet är ett någorlunda tomt koncept närbyråkraterna får fylla med önskat innehåll är det ingen större fara är återkommande. En lärare menar att ”jag ser ingen konflikt mellan anställningsbarhet och universitetets uppdrag om vi preciserar anställningsbarhet i termer av generiska färdigheter. Men det är viktigt att kritiken finns där, det tvingar ju oss att fundera över vad det är för slags anställningsbarhet vi ska arbeta med.” (Intervju 5).

4 Avslutning

Utifrån anställningsbarhet som diskursens nodalpunkt skildras de teman som framträder i diskursen, och hur nodalpunkten får innebörd genom att ekvivaleras med dessa. De centrala teman som knyts till nodalpunkten, i uppsatsens fall generiska färdigheter, synliggörandet av dessa samt en tydligare yrkeslivsanknytning, visar vad anställningsbarhet blir i detta sammanhang. De sociala praktiker som artikulerar diskursens centrala teman, som metodologi i arbete, autentisering, praktikerinslag och alumniverksamhet, visar vilka uttryck diskursen tar och hur den materialiserar sig mer praktiskt. Denna del summerar och reflekterar över uppsatsens slutsatser, samt lämnar förslag till vidare forskning.

4.1 Sammanfattning

Uppsatsen återger hur ett inledningsvis tomt begrepp fyllts och anpassats till den egna verksamheten. Den rådande definitionen av anställningsbarhet i diskursen är i termer av generiska färdigheter, en central hållning på institutionen sedan länge och inget nytt som kommit ur Bolognaprocessen. Då statsvetenskap saknar en tydlig professionsinriktning och studenterna möter en mångfacetterad arbetsmarknad anses generiska färdigheter överförbara mellan olika kontexter mer angeläget än föränderlig substanskunskap och blir således centralt i diskursen.

Med denna definition av anställningsbarhet innebär således inte begreppet något nytt, och tanken att man utbildar studenter för en arbetsmarknad har funnits även tidigare. I diskursen framhålls dock att det blivit lättare att adressera generiska färdigheter med hjälp av anställningsbarhetsbegreppet, och en förändring kan skönjas med Bolognaprocessen då en tydligare yrkeslivsanknytning skett genom olika åtgärder. Då generiska färdigheter kan vara abstrakta och svåra att sätta fingret på blir synliggörande av dessa i termer av anställningsbarhet en central del i diskursen, speciellt då studenter inte alltid ser nyttan av dessa och avsaknaden av professionsinriktning kan upplevas vag och konfunderande.

Det framgår även att anställningsbarhet inte är ett oladdat begrepp, och vissa är kritiska då det tolkas som en tydligare koppling till arbetsmarknaden vilket relaterar till en större diskussion om relationen mellan högre utbildning och arbetsmarknad. I diskursen framhålls av de som ställer sig kritiska att vad som efterfrågas på arbetsmarknaden är föränderligt samtidigt som högre utbildnings uppgift och vetenskapliga principer består och inte bör ruckas på. Samtidigt menar andra att då begreppet saknar en tydlig definition och är fritt att fylla med innehåll

kan man komma runt denna problematik, vilket kopplar till hur vissa avfärdar anställningsbarhetsbegreppet i sig men ändå understryker vikten av generiska färdigheter.

4.2 Avslutande reflektion

När en del lärare ställer sig positiva till anställningsbarhet kritiserar andra begreppet som ett mål i högre utbildning, samtidigt som studenter stundom efterfrågar mer applicerbara kunskaper och färdigheter då de kan uppleva utbildningen diffus och tvivla på vad den leder till.

Anledningen till att lärare och studenter tycker så olika kan bero på att man har olika sätt att se på betydelsen av anställningsbarhet och syftet med högre utbildning. Som student är det svårt att inte tänka på vad som kommer efter utbildningen i termer av anställning och arbetsmarknad, samtidigt som lärare yrkesverksamma inom akademien sedan länge värnar om värden som kritiskt tänkande och oberoende forskning. Ur detta perspektiv kan universitetslärares roll i att skapa anställningsbarhet bland studenter tyckas lite paradoxal, då lärarna synbarligen fortsatt sin gärning inom akademien och kanske överhuvudtaget inte varit yrkesverksamma på arbetsmarknaden utanför. Här skulle man hårddraget kunna ifrågasätta hur bra lärarna isåfall kan vara på att främja anställningsbarhet och vad man egentligen kan veta om vad som väntar i arbetslivet utanför universitetet om man verkat inom akademien hela sin karriär.

Även om vissa lärare mer eller mindre avfärdar anställningsbarhetsbegreppet då de inte tycker det har inom akademien att göra är det inte anmärkningsvärt att studenter efterfrågar en koppling till arbetsmarknaden på en utbildning som saknar professionsinriktning och stundtals kan kännas oklar. Som nästan färdig student med någon slags facit i hand kan man instämma i nyttan av generiska färdigheter och metodologi i arbete, men knepet är att förmedla det så detta inses av studenter på alla nivåer. Förstår man inte tanken med detta arbetssätt går dess nytta förbi, oavsett hur bra innehållet är. Ett exempel är hur studenter upplever utbildningen alltför forskningsinriktad, varpå en lärare menar att det inte handlar om att forska utan att lära sig tänka som en forskare vilket är själva värdet, men för att detta ska kunna tas till sig måste innebörden pedagogiskt artikuleras och synliggöras. Lärarkollegiet är väl medvetna om behovet av synliggörande, samtidigt som det tycks lättare understryka vikten av detta än att hitta tillvägagångssätt för hur.

Ett konkret exempel där studenter och lärare inte delar åsikt är diskrepansen i synen på praktiktjänstgöring som framkommer i uppsatsen. Samtidigt som studenter anser praktik betydelsefullt delas inte denna uppfattning av lärarkollegiet, som något hårddraget istället inte anser det meningsfullt att arbeta en termin mitt i studietiden då snart man ändå ska arbeta ”hela livet”. Denna diskrepans skulle kunna bero på att studenter upplever praktiken ge ett mervärde

som går lärarna förbi, i meningen värden större än arbetslivserfarenhet och psykologiska moment som studenter tillmäter betydelse men lärarna inte förstår. Att lämna skolbänken och under en period stiga in i arbetslivet kan förmodligen psykologiskt minska tröskeln till densamma, och att känna att man ”kan” på en arbetsplats kan vara nog så viktigt för många. Som student är praktik den kanske enda chansen att skaffa sig relevant erfarenhet innan man tar klivet ut på en många gånger osäker arbetsmarknad, och inifrån den akademiska världen kanske det är alltför lätt att avfärda praktik som betydelselöst.

Som fond mot en diskussion om förändringar inom universitetet blir det relevant att även kort reflektera över förändringar i det omgivande samhället och på arbetsmarknaden. Att studenter oroar sig för arbetsmarknaden idag kan bero på att den upplevs större och kanske inte lika lättillgänglig. Det framkommer kritik från studenthåll att lärarkollegiet har en för snäv bild av vad dagens arbetsmarknad innebär då det är för mycket fokus på att arbeta inom offentlig verksamhet, vilket kanske behöver uppdateras då studenterna möter en mer mångfacetterad arbetsmarknad idag. Trots en medvetenhet från lärarkollegiet att det finns skäl att bredda detta perspektiv då allt fler med statsvetenskaplig utbildning i större utsträckning verkar på en arbetsmarknad utanför det traditionella kanske man inte efterlever detta tillräckligt i praktiken.

Den arbetsmarknad studenter idag möter kan tyckas präglas av en större osäkerhet på flera håll, inte bara av en större variation av arbeten utan att även en större konkurrens då allt fler idag studerar på högre nivå. Universitetet tar in fler studenter och studentgrupper som inte tidigare gått på universitetet vilket medför ett bredare studentunderlag där skillnaderna i gruppen måhända blir större. Till skillnad från tidigare, då kanske en större andel av den mindre gruppen studenter var intresserad av att fortsätta forska, går idag den största andelen studenter ut i arbetslivet och vill möjligen därför ha en tydligare väg ut än tidigare. Detta skulle i förlängningen kunna innebära en ny syn på universitetet, där ett renodlat bildningsideal minskar i betydelse till förmån för ett tydligare nyttoideal där fler är inriktade på att studier främst ska leda till jobb.

4.3 Förslag till vidare forskning

Uppsatsen belyser endast en liten del av ett mångfacetterat och omfattande område. När man närmar sig begreppet inser man snart hur mångtydigt ett koncept som anställningsbarhet lätt blir, varför det finns otaliga uppslag till vidare forskning.

En intressant aspekt som skulle ge ytterligare perspektiv på området är att fånga upp även arbetsgivarsidan, och arbetsgivares perspektiv på studenternas färdigheter när de kommer ut på arbetsmarknaden. Att undersöka hur dessa aktörer talar om anställningsbarhet, vilka värden som framkommer och huruvida dessa konvergerar med vad anställningsbarhet blir i ett universitetssammanhang

skulle kunna skapa ytterligare dynamik, både i uppsatsens fall men även i ett större perspektiv.

5 Referenser

5.1 Primärmaterial

Högskolelagen (1992:1434)
Högskoleförordningen (SFS 1993:100)
Kursplan STV001, Statsvetenskap, 1997-06-09
DS 2004:2 *Högre utbildning i utveckling - Bologna-processen i svensk belysning*,
Utbildningsdepartementet.
Proposition 2004/05:162 *Ny värld - ny högskola*
Rapport 2006:17 R *Nationell utvärdering av utbildning i statsvetenskap, freds- och
utvecklingsstudier och områdesstudier vid svenska universitet och högskolor*,
Högskoleverket.
Kursplan STVA11: Statsvetenskap, 2007-03-01
Praktikrapporter från Statsvetenskapliga institutionen 2008-2010
RiR 2009:28 *Studenternas anställningsbarhet- regeringens och högskolans insatser*.
Riksrevisionen.
Utveckling 2009/10, dokument från lärarmöten, Statsvetenskapliga institutionen
Utbildningsbeskrivning Statsvetenskap 2010, Statsvetenskapliga institutionen

5.2 Sekundärmaterial

Badersten, Björn – Gustavsson, Jakob, 2010. *Vad är vetenskap? Om undran inför
politiken*. Lund: Studentlitteratur.
Bennet Neville – Dunne, Elisabeth – Carré, Clive, 2000. *Skills Development in
Higher Education and Employment*. Buckingham: Open University Press.
Berglund, Gun, 2009. ”Anställningsbarhet: ett tecken i tiden” i Berglund, Gun, -
Fejes, Andreas (red.). *Anställningsbarhet – Perspektiv från utbildning och
arbetsliv*. Lund: Studentlitteratur.
Berglund, Gun – Fejes, Andreas, 2009. ”Olika perspektiv på anställningsbarhet” i
Berglund, Gun, - Fejes, Andreas (red.). *Anställningsbarhet – Perspektiv från
utbildning och arbetsliv*. Lund: Studentlitteratur.
Bergström, Göran, - Boréus, Kristina, 2005. ”Diskursanalys” i Bergström, Göran,
- Boréus, Kristina (red.). *Textens mening och makt*. Lund: Studentlitteratur.
Esaiasson Peter, - Gilljam, Mikael, - Oscarsson, Henrik, - Wängnerud, Lena, 2003
samt 2007. *Metodpraktikan – konsten att studera samhälle, individ och
marknad*. Stockholm: Norstedts Juridik AB.

- Gillham, Bill, 2008. *Forskningsintervjun – tekniker och genomförande*. Lund: Studentlitteratur.
- Hager, P, - Holland, S, - Beckett D, 2002. *Enhancing the learning and employability of graduates: The role of generic skills*. Position paper No. 9, Melbourne: Business/Higher education Round table.
- Holme, Idar Magne, – Solvang, Bernt Krohn, 1991. *Forskningsmetodik – Om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur.
- Kvale, Steinar, 2009. *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Lindberg, Ola, 2009. ”Nyttig, utvald eller bildad? Tre sätt att se på den högre utbildningens funktion” i Berglund, Gun, - Fejes, Andreas (red.). *Anställningsbarhet – Perspektiv från utbildning och arbetsliv*. Lund: Studentlitteratur.
- Lindensjö, Bo – Lundgren, Ulf P., 2000. *Utbildningsreformer och politisk styrning*. Stockholm: HLS förlag.
- Lundquist, Lennart, 1987. *Implementation Steering*. Lund: Studentlitteratur.
- Lundquist, Lennart, 1992. *Förvaltning, stat och samhälle*. Lund: Studentlitteratur.
- Löfgren Martinsson, Maria, 2008. *Högre utbildning och arbete med personal- och arbetslivsfrågor – om professionalisering och utveckling av anställningsbarhet*. Lund: Pedagogiska institutionen, Lunds universitet.
- Melander, Fredrik, 2006. *Lokal forskningspolitik: Institutionell dynamic och organisatorisk omvandling vid Lunds universitet 1980-2005*. Lund: Department of Political Science, Lund University.
- Sannerstedt, Anders, 2001. ”Implementering – hur politiska beslut genomförs i politiken” i Rothstein, Bo, (red.). *Politik som organisation*. Stockholm: SNS Förlag.
- Torper, Ulf, 2002. *Samhällsvetare i arbetslivet. Uppföljning av studenter efter avslutad utbildning*. Lund: Utvärderingsenheten, Lunds Universitet.
- Winther Jørgensen, Marianne – Phillips, Louise, 2000. *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur.

6 Appendix

6.1 Förteckning över intervjuer

Intervju 1: Senior lärare, 2010-11-01
Intervju 2: Junior lärare, 2010-11-01
Intervju 3: Senior lärare, 2010-11-01
Intervju 4: Lärare, 2010-11-02
Intervju 5: Lärare, 2010-11-08
Intervju 6: Junior lärare, 2010-11-16
Intervju 7: Studierektor, 2010-11-16
Intervju 8: Studievägledare, 2010-11-25

Mellan 2010-11-22 och 2010-11-24 genomfördes sammanlagt sju intervjuer med studenter på samtliga nivåer, bestående av både personliga intervjuer och gruppintervjuer med mellan 3-6 deltagare.

6.2 Intervjuguider

Intervjuerna utgick från en semistrukturerad intervjuguide med utrymme för kompletterande frågor.

Inledning

Bakgrund och syfte med uppsatsen

Intervjuguide lärare

Vad är anställningsbarhet för dig?

Vad anser du Statsvetenskapliga institutionen gör för att främja anställningsbarhet?

Är anställningsbarhet något du reflekterar över i din egen undervisning?

Hur arbetar du med anställningsbarhet i din egen undervisning?

Tycker du det är lätt/svårt att arbeta med anställningsbarhet?

Är anställningsbarhet ett oproblematiskt begrepp?

Är det ett problem eller en möjlighet att en tydligt definierad innebörd av begreppet och klara riktlinjer saknas ovanifrån?

Har du utrymme att påverka arbetet själv?

Skulle du önska en tydligare insats från institutionsledningens sida i hithörande frågor?

Upplever du någon diskrepans mellan uttalad policy och faktisk praktik?

Hur ser du på kritiken mot anställningsbarhet som ett mål i högre utbildning?

Vad anser du målet med utbildning är?

Intervjuguide studierektor

Vad är anställningsbarhet för dig?

Hur arbetar Statsvetenskapliga institutionen med anställningsbarhet?

I egenskap av studierektor, hur arbetar du med anställningsbarhet?

Tycker du det är lätt/svårt att arbeta med anställningsbarhet?

Är anställningsbarhet ett oproblematiskt begrepp?

Är det ett problem eller en möjlighet att en tydligt definierad innebörd av begreppet och klara riktlinjer saknas ovanifrån?

Har studierektor utrymme att påverka arbetet? Skulle du önska en tydligare insats uppifrån i hithörande frågor?

Har lärarna utrymme att påverka det egna arbetet?

Hur upplever du institutionsengagemanget?

Har studenterna någon roll i eller möjlighet att påverka institutionens arbete med anställningsbarhet?

Upplever du någon diskrepans mellan uttalad policy och faktisk praktik?

Utvärderas institutionens arbete med anställningsbarhet?

Hur ser du på kritiken mot anställningsbarhet som ett mål i högre utbildning?

Vad anser du målet med utbildning är?

Intervjuguide studievägledare

Vad är anställningsbarhet för dig?

Hur arbetar Statsvetenskapliga institutionen med anställningsbarhet?

I egenskap av studievägledare, hur arbetar du med anställningsbarhet?

Är anställningsbarhet något du reflekterar över i din kontakt med studenterna?

Kan studievägledning bidra till ökad anställningsbarhet?

Märker du i egenskap av studievägledare att studenterna är bekymrade över detta?

Tycker du det är lätt/svårt att arbeta med anställningsbarhet?

Är anställningsbarhet ett oproblematiskt begrepp?

Är det ett problem eller en möjlighet att en tydligt definierad innebörd av begreppet och klara riktlinjer saknas ovanifrån?

Har du som studievägledare möjlighet påverka ditt arbete? Skulle du önska en tydligare insats uppifrån i hithörande frågor?

Upplever du någon diskrepans mellan uttalad policy och faktisk praktik?

Hur ser du på kritiken mot anställningsbarhet som ett mål i högre utbildning?

Vad anser du är målet med utbildning?

Intervjuguide studenter

Vad är anställningsbarhet för dig?

Har du märkt att Statsvetenskapliga institutionen arbetar med anställningsbarhet? Hur?

Känns det som behandlas på utbildningen intressant för arbetslivet?

Upplever du någon diskrepans mellan uttalad policy och faktisk praktik?

Är anställningsbarhet ett oproblematiskt begrepp?

Hur ser du på kritiken mot anställningsbarhet som ett mål i högre utbildning?

Vad anser du är målet med utbildning?